

Cyfarfod Fforwm Cyswllt
Cyngorau Tref a Chymuned

Town and Community Councils
Liaison Forum Meeting

Nos Fercher, 21 Gorffennaf 2021
6.30 yh

Wednesday, 21 July 2021
6.30 pm

Cyfarfod Rhithiol (Zoom)

Virtual Meeting (Zoom)

Rhaglen

Agenda

1 - Croeso ac Ymddiheuriadau

1 - Welcome and Apologies

2 - Cofnodion

2 - Minutes

Cadarnhau cofnodion y cyfarfod a
gynhaliwyd ar 22 Ionawr 2020 –
ynghlwm.

Confirmation of the minutes of the
meeting held on 22 January 2020 –
attached.

3 - Covid-19

3 - Covid-19

4 – Premiwm y Dreth Gyngor ar
gyfer ail gartrefi

4 – Council Tax Premium for
second homes

5 - Strategaeth Dai 2022-27

5 - Housing Strategy 2022-27

6 – Unrhyw fater arall

6 – Any other business

Fforwm Cyswllt Cyngorau Tref a Chymuned

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar nos Fercher, 22 Ionawr 2020
yn Siambr y Cyngor, Llangefni am 7.00 yh

Presennol:

Cyngorau Tref a Chymuned

Cyng Rhian Jones	Biwmares
Cyng Stan Zalot	Biwmares
Cyng Eurfryn Davies	Cwm Cadnant
Cyng Brian Potter	Llanbadrig
Cyng Arfon Wyn	Llanddyfnan
Cyng Dafydd Griffiths	Llaneilian
Cyng Gareth Cemlyn Jones	Llanfairpwll
Cyng Einion Williams	Llanfihangel Ysgeifiog
Cyng J E Lewis	Llangefni; Bodffordd
Cyng Margaret Thomas	Llangefni
Sydna Roberts (Clerc)	Llannerch-y-medd
Cyng Dafydd Idriswyn	Penmynydd
Eifion H Jones (Clerc)	Pentraeth
Cyng Ella Fisk	Porthaethwy
Cyng Keith Roberts	Trearddur
Cyng Bill Rowlands	Trearddur
Cyng Edna M Jones	Trewalchmai
Margaret Price (Clerc)	Trewalchmai
Cyng Gordon Brown	Y Fali
Cyng Mavis Swaine-Williams	Y Fali
Gwenda Owen (Clerc)	Y Fali

Partneriaid / Rhanddeiliaid eraill y Cyngor (a wahoddwyd ar gyfer eitem 3):

Jackie Blackwell	Canolfan Cyngori Ynys Môn
------------------	---------------------------

Cyngor Sir Ynys Môn

Cyng Llinos Medi	Arweinydd y Cyngor (Cadeirydd)
Cyng Robin Williams	Deilydd Portffolio Cyllid (ar gyfer eitem 3)
Annwen Morgan	Prif Weithredwr
Dylan Williams	Dirprwy Brif Weithredwr
Marc Jones	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151
Huw Jones	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
Carol Wyn Owen	Rheolwr Polisi a Strategaeth
Rhian Wyn Jones	Swyddog Polisi

1. Croeso ac Ymddiheuriadau

Croesawyd Dylan Williams, Dirprwy Brif Weithredwr, i'w gyfarfod cyntaf o'r Fforwm.

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y canlynol:

Cynghorau Tref a Chymuned

Cyng Gordon Warren, Amlwch
Cyngor Tref Caergybi
Cyng Dewi ap Rhobert, Llanddyfnan
Cyng Delyth Owen, Llanfaelog

Partneriaid / Rhanddeiliaid eraill y Cyngor

Rhun ap Iorwerth, AC
Virginia Crosbie, AS
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
GwE
Cyngor Chwaraeon Cymru
Coleg Llandrillo Menai

Cyngor Sir Ynys Môn

Cyng Meirion Jones – Deilydd Portffolio Addysg, Ieuencid, Llyfrgelloedd a Diwylliant; Fôn Roberts – Pennaeth Plant a Theuluoedd

1. Cofnodion

Cadarnhawyd cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 18 Gorffennaf 2019 fel rhai cywir.

Yn codi:

1.1 Toiledau Cyhoeddus – Y Dreth Fusnes

Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) at Atodiad 1 i gofnodion y cyfarfod diwethaf, sef nodyn esboniadol yn datgan y byddai pawb sy'n darparu toiledau cyhoeddus sy'n sefyll ar eu pennau eu hunain yn derbyn 100% o ryddhad o'r ardrethi busnes o gychwyn 2020/21. Fel diweddariad, er fod y nodyn esboniadol yn gywir ym mis Gorffennaf, eglurwyd nad oedd Llywodraeth Cymru wedi gallu symud ymlaen gyda'r ddeddfwriaeth angenrheidiol. Rhoddir isod ddatganiad diweddaraf Llywodraeth Cymru ar y pwnc:

"Ym mis Mehefin 2019, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei bod yn bwriadu eithrio adeiladau toiledau cyhoeddus pwrpasol yng Nghymru rhag talu ardrethi annomestig o 1 Ebrill 2020. Y bwriad oedd cyflwyno'r eithriad newydd drwy ddeddfwriaeth Llywodraeth y DU; fodd bynnag, fe wyddom erbyn hyn y bydd

Etholiad gyffredinol yn cael ei gynnal diwedd y flwyddyn hon. Mae'n dal yn fwriad gan Lywodraeth Cymru ddod o hyd i gyfle deddfwriaethol i gyflwyno'r eithriad hwn rywbryd yn y dyfodol. Mae'r penderfyniad polisi hwn yn cefnogi ein hymrwymiad i roi mynediad at doiledau at defnydd y cyhoedd o dan Ran 8 o Deddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017, er mwyn helpu i gadw cyfleusterau yn agored i drigolion ac ymwelwyr yng Nghymru. "

Cytunwyd y byddai'r cynghorau tref a chymuned yn cael gwybod os bydd y sefyllfa'n newid.

3. Cynigion cychwynnol ar gyfer Cyllideb 2020/21

Cafwyd cyflwyniad gan y Cyfarwyddwr (Swyddogaeth) Adnoddau yn egluro'r sefyllfa gyfredol o ran cyllidebau refeniw a chyfalaf, ynghyd â chynigion drafft y Pwyllgor Gwaith ar gyfer cyllideb 2020/21.

Cyllideb Refeniw 2020/21

Eglurwyd bod setliad cyllidebol gwell na'r disgwyl gan Lywodraeth Cymru wedi lleihau'r angen i weithredu arbedion effeithlonrwydd. Fodd bynnag, nid yw'r cynnydd yn ddigonol er mwyn bodloni costau cynyddol a'r angen i fuddsoddi yn y gwasanaethau sy'n dal i wynebu pwysau ariannol sylweddol.

Mae'r gyllideb arfaethedig ar gyfer 2020/21 yn edrych i amddiffyn gwasanaethau sydd o dan bwysau, gan gynnwys ysgolion a gwasanaethau oedolion. Mae'r cynigion hyn yn dod i bron £343,000. Amlinellir isod gynigion cychwynnol y Pwyllgor Gwaith:

- Derbyn y man cychwyn ar gyfer Cyllideb 2020/21 fel £142.203m
- Gweithredu £343k o arbedion cyllidol / incwm ychwanegol (mae'r incwm ychwanegol yn cynnwys cynhyrchu £83k ychwanegol drwy gynyddu ffioedd parcio)
- Ymgynghori ar godi'r Dreth Gyngor rhwng 4.5% a 5%
- Y Pwyllgor Gwaith i benderfynu sut i ddyrannu unrhyw arian dros ben pan benderfynant ar gynnig y gyllideb derfynol

Eglurwyd bod y cynigion yn seiliedig ar setliad dros dro gan na fydd y setliad terfynol ar gael gan Llywodraeth Cymru tan fis Chwefror, ond ni ddisgwylir unrhyw newidiadau mawr. O ran y dyfodol, nodwyd nad oedd arwydd ar gael hyd yn hyn o ran lefel setliadau y tu hwnt i 2020/21. O bosibl, bydd y sefyllfa'n gliriach erbyn Chwefror/Mawrth eleni.

Amlinellir isod y prif bwyntiau a gyfyd yn ystod y drafodaeth ddilynol ar y gyllideb refeniw:

(1) Cynyddu ffioedd parcio

Gofynnwyd am y rhesymeg dros amrywio canrannau'r cynnydd i ffioedd parcio yn hytrach nag un cynnydd cyffredin ar draws pob maes parcio ar yr ynys. Eglurodd yr Arweinydd bod y gwasanaeth Priffyrdd wedi edrych tuag at gael cysondeb ar draws y rhanbarth o ran prisiau.

Mynegwyd pryder o ran cynyddu ffioedd y meysydd parcio sydd mewn trefi oherwydd y problemau sy'n bodoli eisoes gyda siopau'n gorfod cau (Llangefni; Bodffordd). I'r gwrthwyneb, cafwyd sylw hefyd mai gwerthu dros y rhyngwrdd oedd yn achosi'r problemau mwyaf i siopau, nid costau parcio (Biwmares).

Gwnaed sylw bod peiriannau talu am barcio ar yr ynys wedi dyddio bellach ac angen eu huwchraddio i'w gwneud hi'n haws i bobl dalu am barcio (Y Fali). Gofynnwyd hefyd am eglurhad o ran costau gweinyddu (gwagio peiriannau, cynnal a chadw ayyb). Eglurodd y Dirprwy Brif Weithredwr bod bwriad i gychwyn uwchraddio'r peiriannau yn raddol, lle bydd modd talu gyda cherdyn neu, yn y pendraw, trwy Ap Môn. O ran costau, nodwyd bod trefniadau newydd yn cael eu treialu gan y gwasanaeth ar hyn o bryd o ran gorfodaeth a bod costau cynnal a chadw'r meysydd parcio'n rhan o gyllideb cynnal a chadw cyffredinol y gwasanaeth Priffyrdd.

Gofynnwyd am gefnogaeth gan y Cyngor i drosglwyddo maes parcio yn Llanfairpwll o fod yn un di-dal i fod yn faes parcio 'talu ac arddangos'.
Cytunodd y Prif Weithredwr y dylid edrych i mewn i hyn.

(2) Y Dreth Gyngor / Trethi Busnes

Gofynnwyd i'r Cyngor adolygu eu trefniadau ar gyfer sicrhau nad yw tai gwyliau sydd wedi'u cofrestru fel busnesau'n derbyn y gwasanaeth casglu gwastraff domestig (Biwmares). Ymatebodd yr Arweinydd y byddai'n ddefnyddiol petai cymunedau'n rhannu gwybodaeth leol am unrhyw achosion o'r fath. **Ychwanegodd y Dirprwy Brif Weithredwr y byddai'r broses fewnol yn cael ei hasesu o ran effeithiolrwydd yn y lle cyntaf.**

(3) Premiwm y Dreth Gyngor

Gofynnwyd os oedd premiwm y Dreth Gyngor yn mynd i barhau ar yr un lefel â 2019/20 (35% i ail gartrefi a 100% i eiddo gwag tymor hir) a beth oedd effaith gweithredu'r premiwm y llynedd (Trearddur). Eglurwyd y byddai'r un lefelau'n parhau. O ran effaith y premiwm, eglurwyd bod angen data ar gyfer blwyddyn gyfan er mwyn canfod yr effaith ariannol gwirioneddol.

Gofynnwyd am wybodaeth am y nifer o dai sydd wedi newid o eiddo domestig i fusnesau ers cyflwyno'r Premiwm (Llaneilian). **Cytunwyd y byddai'r wybodaeth yn cael ei rhannu gyda'r Fforwm.**

Gofynnwyd am ddiweddariad o ran gofyn i Lywodraeth Cymru gryfhau'r manau gwan yn y polisi premiymau sy'n galluogi perchnogion i drosglwyddo eiddo domestig i fod yn eiddo masnachol (Trearddur). Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) bod y Cyngor hwn, ynghyd â Chynghorau Gwynedd a Cheredigion, wedi codi'r mater gyda Llywodraeth Cymru a oedd o'r farn nad oedd angen gwneud unrhyw newidiadau gan fod y sefyllfa'n cael ei monitro gan y Swyddfa Prisiant. Ychwanegodd y Deilydd Portffolio Cyllid y penderfynwyd cyfyngu'r cynnydd i 35% er mwyn ceisio lleihau'r tebygolrwydd y byddai perchnogion yn cymryd mantais o'r manau gwan yn y polisi.

Cyllideb Gyfalaf 2020/21

Eglurodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) bod y Cynllun Cyfalaf wedi'i rannu'n 5 elfen:

- Prosiectau Cyfalaf y Gronfa Gyffredinol, lle rhoddir blaenoriaeth i fuddsoddi mewn asedau presennol, sef:
 - Adeiladau'r Cyngor ac ysgolion
 - Cerbydau
 - TG
 - Priffyrdd
 - Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl
- Mân-ddaliadau
- Ysgolion yr 21ain ganrif
- Gwelliannau Hamdden
- Cyfrif Refeniw Tai

Cyfanswm y cyllid sydd ar gael ar gyfer 2020/21 yw £38.235m a'r argymhelliad yw y dylid defnyddio £36.903m, gan adael balans o £1.332m heb ei ddefnyddio.

Cyfeiriwyd at absenoldeb prosiectau gwyrdd yn y rhaglen gyfalaf a gofynnwyd beth oedd bwriad y Cyngor o ran buddsoddi mewn diogelu'r hinsawdd (Llanfairpwll). Eglurodd y Dirprwy Brif Weithredwr bod y Cyngor eisoes wedi cyflwyno nifer o fentrau i leihau lefelau carbon (ee cerbydau trydan, goleuadau stryd LED). Eglurodd y byddai mwy o grantiau ar gael gan Lywodraeth Cymru yn y dyfodol ar gyfer prosiectau gwyrdd ond bod eu hamserlenni ar gyfer hawlio grantiau'n tueddu i fod yn dynn iawn. Oherwydd hynny, mae'r Cyngor eisoes yn paratoi er mwyn bod mewn sefyllfa i symud ymlaen ar unwaith pan y bydd grantiau ar gael.

Croesawyd bwriad y Cyngor i newid cerbydau graeanu'n raddol dros gyfnod o dair blynedd er mwyn lledaenu'r gost a gofynnwyd beth oedd bwriad y Cyngor o ran newid cerbydau wedi hynny (Llaneilian). Eglurwyd y byddai'r sefyllfa'n cael ei hadolygu maes o law.

Cytunwyd y byddai copi o'r cyflwyniad ar y gyllideb yn cael ei gylchredeg i'r holl gynghorau tref a chymuned ar 23 Ionawr, yn ogystal â chyda'r cofnodion, ac fe anogwyd y cynghorau i ymateb i'r ymgynghoriad a fyddai'n dod i ben ar ddydd Gwener, 7 Chwefror.

4. Pencampwyr Iaith Gymraeg

Cafwyd cyflwyniad gan y Cyng Dafydd Idriswyn (yn rhinwedd ei swydd fel Cadeirydd Cangen Ynys Môn, Un Llais Cymru) a Carol Wyn Owen, Rheolwr Polisi a Strategaeth y Cyngor, ar Fforwm Iaith Ynys Môn a phenodi pencampwyr iaith.

Amlinellir y prif bwyntiau isod:

Mae Fforwm Iaith Strategol Ynys Môn yn fforwm annibynnol sy'n bodoli er mwyn rhoi ffocws strategol i'r iaith Gymraeg ar yr ynys ac fe'i sefydlwyd gan y Cyngor Sir mewn cydweithrediad â'r Fenter Iaith a phartneriaid allweddol eraill. Nodwyd bod Menter Iaith Môn wedi cyrraedd rhestr fer i ennill gwobr genedlaethol i Fentau Iaith am eu gwaith ar y Fforwm.

Mae Cadeirydd y Fforwm yn annibynnol ac mae'r Fforwm yn cyfarfod yn fisol. Mae rôl a chyfrifoldeb y Fforwm yn cynnwys:

- Cyfrannu tuag at darged Llywodraeth Cymru yn ei strategaeth '*Cymraeg 2050: miliwn o siaradwyr*' trwy'r weledigaeth leol i weld cynnydd yn y nifer sy'n siarad a defnyddio'r Gymraeg (erbyn Cyfrifiad 2021 bod y ganran yn codi i o leiaf 60.1% fel ag yr oedd yn 2001);
- Cynyddu'r cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg;
- Datblygu a monitro'r Strategaeth Iaith Gymraeg 2016-2021

Mae cynllun gweithredu'r strategaeth yn cynnwys un targed i'r cynghorau tref a chymuned – penodi pencampwr y Gymraeg. Nodwyd bod 39 o'r 40 cyngor bellach wedi penodi pencampwr ac y cynhaliwyd cyfarfod cychwynnol gyda'r pencampwyr iaith ym mis Tachwedd 2019. Y cam nesaf fydd casglu gwybodaeth am broffil iaith pob cyngor er mwyn eu clystyrru yn ôl cyfrwng iaith. Bwriedir cynnal cyfafod arall gyda'r pencampwyr yn y gwanwyn.

O ran y Cyngor Sir, eglurwyd mai'r nod yw cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn y weinyddiaeth fewnol yn raddol. Mae rhaglen dreigl o weithio'n fwriadus efo un gwasanaeth ar y tro mewn lle, er mwyn cynnig cefnogaeth ymarferol, adnabod pencampwyr iaith, hybu sgiliau dwyieithog, gwella gofal cwsmer a chydymffurfio gyda'r Safonau Iaith Gymraeg. Nodwyd bod Comisiynydd y Gymraeg wedi datgan yn ddiweddar bod y Cyngor Sir ar y trywydd cywir o ran hyn.

5. Gwasanaeth Gwarchod y Gymdogaeth OWL Cymru

Tynnwyd sylw'r Fforwm at y ffaith bod OWL Cymru wedi cylchredeg neges yn uniongyrchol at yr holl gynghorau tref a chymuned ar 18 Rhagfyr 2019. Roedd OWL Cymru yn gofyn am gefnogaeth ariannol gan y cymunedau i ddarparu'r gwasanaeth yn y dyfodol, gan nodi gwahanol opsiynau er mwyn cyflawni hyn.

Fel cefndir, eglurodd y Dirprwy Brif Weithredwr bod y gwasanaeth wedi bod mewn lle ers peth amser ac yn cael ei gydgordio gan yr Heddlu ar un adeg. Fodd bynnag, y farn o ran y Cyngor Sir oedd bod technoleg wedi symud ymlaen erbyn hyn, gydag amryw o ddulliau cyfathrebu eraill ar gael. Wedi dweud hynny, nodwyd mai mater i'r cynghorau unigol fydd penderfynu sut y maent yn dymuno ymateb i gais OWL Cymru.

6. Cyfarfod nesaf y Fforwm

Nodwyd y cynhelir cyfarfod nesaf y Fforwm ar **nos lau, 30 Ebrill 2020 am 7 ym yn Ysgol Santes Dwynwen, Niwbwrch**, yn unol â phenderfyniad y Fforwm ar 18 Gorffennaf 2019. Nodwyd y gobeithir ymweld â gwahanol ardaloedd yn eu tro.

7. Unrhyw fater arall

Dim i'w drafod.

Daeth y cyfarfod i ben am 9.00 ym.